

Sygn. akt I ACa 511/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Zwierzyńska
Sędziowie:	SA Małgorzata Idasiak-Grodzińska SO del. Leszek Jantowski (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Kisicka

po rozpoznaniu w dniu 5 listopada 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w S.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 28 października 2014 r. sygn. akt IX GC 581/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II (drugim) w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe od kwoty 185.534, 73 zł (sto osiemdziesiąt pięć tysięcy pięćset trzydzieści cztery złote 73/100) od dnia 30 kwietnia 2012 r. do dnia 16 września 2013 r. oraz odsetki ustawowe od kwoty 183.206, 71 (sto osiemdziesiąt trzy tysiące dwieście sześć złotych 71/100) od dnia 17 września 2013 r. do dnia 19 sierpnia 2014 r.;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.525 zł (sześć tysięcy pięćset dwadzieścia pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Leszek Jantowski SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Małgorzata Idasiak-Grodzińska

Sygn. akt I ACa 511/15

UZASADNIENIE

Powód (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S. wniósł pozew, w którym domagał się zasądzenia od pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwoty 185.534,73 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 kwietnia 2012r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu wskazał, że jest to należność z tytułu wykonanych na rzecz pozwanego robót budowlanych na podstawie umowy z dnia 27 kwietnia 2011r. Tytułem wykonanych robót wystawiła dwie faktury VAT: numer (...) na łączną kwotę 296.735,14 zł. Pozwana zapłaciła kwotę 103.278,18 zł na poczet należności z pierwszej faktury, zaś na poczet drugiej – 7.922,23 zł. Do zapłaty pozostała kwota 185.534,73 zł.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 20 lipca 2012r. referendarz w Sądzie Okręgowym w Gdańsku uwzględnił w całości żądanie pozwu.

Pozwana wniosła w ustawowym terminie sprzeciw od nakazu zapłaty, domagając się oddalenia powództwa. Zarzuciła, że zgodnie z punktem 6.2.6 umowy o roboty budowlane warunkiem płatności należności było między innymi przedłożenie oświadczenia podwykonawców o opłaceniu przez wykonawcę wszelkich wymagalnych zobowiązań na dzień wystawienia faktury VAT przez wykonawcę zamawiającemu dotyczące realizacji przedmiotu umowy. Powód nie przedłożył oświadczenia podwykonawcy (...) Spółka Akcyjna w W., a zatem nie zostały spełnione warunki płatności. Podwykonawca kwestionował zasadność potrącenia przez wykonawcę kar umownych w łącznej kwocie 185.534,73 zł. Pozwany wyjaśnił, że w tej sytuacji z uwagi na wynikającą z art. 647¹ §5 kc solidarną odpowiedzialność inwestora za zapłatę wynagrodzenia podwykonawcy, złożył w dniu 30 kwietnia 2012r. do Sądu Rejonowego Gdańsk –Północ w Gdańsku wniosek o zezwolenie na założenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego i jednocześnie wpłacił sporną kwotę na rachunek bankowy sądu.

W toku procesu (k.76) powód – z uwagi na zapłatę kwoty 2.328,02 zł - ograniczył roszczenie w ten sposób, że domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 183.206,71 zł z odsetkami ustawowymi :

- a) od kwoty 185.534,73 zł od dnia 30 kwietnia 2012r. do dnia 16 września 2013r.,
- b) od kwoty 183.206,71 zł od dnia 17 września 2013r. do dnia zapłaty.

Następnie, w związku z dokonaną przez pozwanego w dniu 19 sierpnia 2014r. płatnością reszty należności głównej – 183.206,71 zł, powód ograniczył żądanie do zasądzenia odsetek ustawowych od kwoty 185.534,73 zł od dnia 30 kwietnia 2012r. do dnia 16 września 2013r., oraz od kwoty 183.206,71 zł od dnia 17 września 2013r. do dnia 19 sierpnia 2014r. (k.111).

Wyrokiem z dnia 28 października 2014r. Sąd Okręgowy w Gdańsku w punkcie I umorzył postępowanie co do należności głównej, w punkcie II oddalił powództwo co do zasądzenia odsetek od należności głównej, zaś w punkcie III zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 9.277,-zł tytułem zwrotu kosztów sądowych i kwotę 3.617,-zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na następujących ustaleniach faktycznych:

W ocenie Sądu Okręgowego bezsporny pomiędzy stronami pozostawał stan faktyczny co do zawarcia umowy, jej treści, wysokości kwoty pozostającej do zapłaty, oraz treści wniosku pozwanego o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego. Sporne natomiast pozostawało to, czy kwota dochodzona pozwem jest należna powodowi, czy też jego podwykonawcy. Kwestia ta została prawomocnie rozstrzygnięta w sprawie IX GC 352/13 toczącej się przed Sądem Okręgowym. W sprawie tej zapadł wyrok oddalający powództwo interwenienta głównego (...) Spółka Akcyjna w W. skierowane przeciwko obu stronom niniejszego postępowania. Uprawniony do odbioru spornej kwoty stał się zatem powód. Pozwany w dniu 19 sierpnia 2014r. dokonał zapłaty na rzecz powoda kwoty 183.206,71 zł.

Pozwany zarzucał, że powód zobowiązany był do dostarczenia wraz z fakturami oświadczeń podwykonawców o uregulowaniu wobec nich należności. Powód tego obowiązku nie wykonał i dopiero wyrok w sprawie IX GC 352/13 zastąpił niejako powyższe oświadczenie (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.. Z tych względów pozwany wniósł o umorzenie postępowania co do należności głównej oraz oddalenia powództwa co do odsetek.

W ocenie Sądu Okręgowego stanowisko pozwanego zasługiwało na uwzględnienie. Na skutek zapłaty należności głównej pozwany zaspokoił roszczenie powoda w tym zakresie, wobec czego należało umorzyć postępowanie w tej części. Odnosnie zapłaty odsetek za opóźnienie Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że pozwany zwolnił się z tego obowiązku poprzez złożenie spornej kwoty do depozytu sądowego. Sąd Okręgowy przytoczył treść art. 467 pkt 3 kc, zgodnie z którym dłużnik może złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego, jeżeli powstał spór co do tego, kto jest wierzycielem. Natomiast art. 470 kc stanowi, że ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same skutki, jak spełnienie świadczenia. Na skutek złożenia do depozytu sądowego kwoty dochodzonej pozwem pozwany nie pozostawał w zwłoce ze spełnieniem świadczenia. W konsekwencji powodowi nie należą się odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia.

Z tych też względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 647 kc a contrario oddalił powództwo co do żądania odsetek. Na mocy art. 355 kc Sąd umorzył postępowanie co do należności głównej.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na mocy art. 98 kpc, uznając pozwanego za przegrywającego. Sformułowanie wniosku o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego wskazywało, że powód nie miał innej możliwości odzyskania dochodzonej kwoty, jak w drodze wytoczenia powództwa.

Apelację od tego wyroku w części dotyczącej punktu II (oddalającego powództwo co do zasądzenia odsetek ustawowych od należności głównej) wniósł powód.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że pozwany skutecznie złożył przedmiot świadczenia do depozytu sądowego w sytuacji, gdy wniosek pozwanego o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego został oddalony,
2. naruszenia art. 316§ kpc poprzez wydanie orzeczenia w oparciu o nieaktualny stan rzeczy w ten sposób, że Sąd I instancji nie ustalił rozstrzygnięcia wniosku pozwanego w przedmiocie zezwolenia na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego,
3. naruszenie art. 470 kc poprzez błędne zastosowanie i uznanie, że pozwany zwolnił się z obowiązku zapłaty odsetek od należności głównej w sytuacji, gdy skutki określone w art. 470 kc następują wyłącznie wobec ważnego złożenia do depozytu sądowego nie zaś wobec złożenia wniosku o zezwolenie na złożenie świadczenia do depozytu.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego skapitalizowanych odsetek od należności głównej w kwocie 55.297,66 zł oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu odwoławczym.

Skarżący wniósł ponadto o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów w postaci:

- postanowienia Sądu Rejonowego Gdańsk –Północ w Gdańsku z dnia 31 stycznia 2013r. sygn. akt XIII NS 1271/12 orz postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 12 czerwca 2013r. sygn. akt XVI Ca 226/13, na okoliczność oddalenia wniosku pozwanego o złożenie do depozytu sądowego świadczenia w kwocie 185.534,73 zł.

W uzasadnieniu skarżący podkreślił, że Sąd pierwszej instancji pominął w swoich ustaleniach fakt prawomocnego oddalenia wniosku o zezwolenie na złożenie kwoty 185.534,73 zł do depozytu sądowego. Tym samym – wbrew stanowisku Sądu Okręgowego – nie wystąpił skutek określony w art. 470 kc. Sąd pierwszej instancji bezzasadnie utożsamiał fakt złożenia wniosku i wpłaty świadczenia do rachunek depozytowy sądu z ważnym złożeniem świadczenia do depozytu, które w przedmiotowej sprawie nie nastąpiło.

Skarżący zarzucił także, że nie jest uzasadnionym twierdzenie, iż oddalenie apelacji interwenienta należy utożsamiać ze złożeniem oświadczenia podwykonawcy. Nieuzasadniona odmowa złożenia przez interwenienta oświadczenia nie może przesądzać o odmowie spełnienia świadczenia.

W odpowiedzi na apelację (k.166- 167) strona pozwana wniosła o jej oddalenie. Przyznała, że jej wniosek o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego został prawomocnie oddalony, zatem nie mógł wywrzeć skutków prawnych. Nie oznacza to jednak zdaniem pozwanej zasadności żądania odsetek ustawowych. Powództwo było bowiem przedwczesne. Powód nie przedłożył bowiem oświadczenia podwykonawcy o uregulowaniu na jego rzecz zobowiązań, a tym samym powód nie miał podstaw do żądania zapłaty za wykonane roboty. Dopiero wyrok oddalając żądanie podwykonawcy dał pozwanemu podstawę do zapłaty należności na rzecz powoda, co też uczynił.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja była uzasadniona.

Na wstępie należy podkreślić, że w obecnie obowiązującym w polskiej procedurze cywilnej systemie apelacji pełnej postępowanie drugoinstancyjne nie ma wyłącznie charakteru kontrolnego, lecz jest kontynuacją merytorycznego rozpoznania sprawy.

W konsekwencji, Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Powód (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S. zawarł w dniu 27 kwietnia 2011r. z pozwanym (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G. umowę o roboty budowlane numer (...)

W umowie zastrzeżono, że „do każdej faktury składanej zamawiającemu wykonawca obowiązany jest dołączyć:

- a) oświadczenie, że do dnia wystawienia zamawiającemu faktury VAT wszyscy podwykonawcy otrzymali od wykonawcy należne im kwoty dotyczące realizacji przedmiotu umowy,
- b) oświadczenie podwykonawców o opłaceniu przez wykonawcę wszystkich wymagalnych zobowiązań na dzień wystawienia faktury VAT przez wykonawcę zamawiającemu, dotyczące realizacji przedmiotu umowy,

(dowód: umowa o roboty budowlane z dnia 27 kwietnia 2011r. k.11-18, punkt 4.13.14)

Ustalono także, że „płatności będą dokonywane przelewem na wskazany przez wykonawcę w fakturze rachunek bankowy, w terminie trzydziestu dni (30 dni) licząc od dnia następnego po doręczeniu zamawiającemu prawidłowej pod względem formalnym i materialnym faktury VAT wraz z protokołami odbioru częściowego robót lub protokołem odbioru końcowego oraz z:

- a) oświadczeniem, że do dnia wystawienia zamawiającemu faktury VAT wszyscy podwykonawcy otrzymali od wykonawcy należne im kwoty dotyczące realizacji przedmiotu niniejszej umowy,
- b) oświadczeniem podwykonawców o opłaceniu przez wykonawcę wszystkich wymagalnych zobowiązań na dzień wystawienia faktury VAT przez wykonawcę zamawiającemu, dotyczące realizacji przedmiotu niniejszej umowy.

(dowód: umowa o roboty budowlane z dnia 27 kwietnia 2011r. k.11-18, punkt 6.2.16)

Niespornym jest, że powód wykonał roboty określone w umowie. Za wykonane roboty powód wystawił w dniu 30 marca 2012r. fakturę numer (...) na kwotę 122.832,40 zł, oraz fakturę numer (...) na kwotę 173.902, 74 zł, łącznie na sumę 296.735,14 zł. Do faktur dołączył swoje oświadczenie, że na dzień 30 marca 2012r. należności w wysokości 534.717,27 zł wynikające z faktur wystawionych przez podwykonawcę (...) Spółka Akcyjna w W. na wykonanie robót przy realizacji przedmiotowego zadania zostały uregulowane w całości. Z wierzytelność podwykonawcy w wysokości 720.252,-zł brutto wynikającej z faktury numer (...) z dnia 29 lutego 2012r. zostały potrącone należności w kwotach

1.549,80 zł brutto za najem koparki C. i koparko ładowarki (...), 778,22 zł za zużycie energii elektrycznej do kontenera socjalnego, oraz 183.206,71 zł z tytułu kar umownych za opóźnienie w oddaniu określonego w umowie przedmiotu zamówienia. Łącznie powód potrącił z należności podwykonawcy kwotę 185.534,73 zł.

(dowód: faktury VAT numer (...) k.24, k.28, oświadczenia wykonawcy k.27, k.31).

Bezspornym jest, że na poczet faktury VAT numer (...) pozwany wpłacił powodowi kwotę 103.278,18 zł, zaś na poczet faktury VAT (...) kwotę 7.922,23 zł.

Niespornym także jest, że postanowieniem z dnia 31 stycznia 2013r. Sąd Rejonowy Gdańsk –Północ w Gdańsku oddalił wnioski (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G. o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego kwoty 185.534,73 zł. Postanowieniem z dnia 12 czerwca 2013r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił apelację wnioskodawcy – pozwanego w niniejszej sprawie. (vide: odpis postanowienia Sądu Rejonowego Gdańsk – Północ w Gdańsku k.152-153, odpis postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 12 czerwca 2013r. k.146 – k.151)

W toku postępowania, w dniu 16 września 2013r. pozwany uiścił na rzecz powoda kwotę 2.328,02 zł, która została zaliczona na należność z faktury VAT numer (...) (okoliczność bezsporna, vide: pismo powoda k.76).

Niespornym jest, że prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku w sprawie IX GC 252/13 oddalone zostało powództwo (...) Spółki Akcyjnej w W. przeciwko (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S. oraz (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G. o zapłatę należności potrąconej przez powoda, wskazanej w oświadczeniach dołączonych do faktur VAT numer (...).

Po prawomocnym oddaleniu powództwa (...) Spółki Akcyjnej w W., pozwane w niniejszej sprawie (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w G. w dniu 19 sierpnia 2014r. zapłaciło na rzecz powoda resztę należności, na które opiewały faktury VAT numer (...), to jest kwotę 183.206,71 zł (okoliczność bezsporna, vide: polecenie przelewu k.109).

Powyższy stan faktyczny Sąd Apelacyjny ustalił w oparciu o dokumenty prywatne w postaci umowy o roboty budowlane, faktury wystawione przez powoda oraz dołączone do faktur oświadczenia wykonawcy, jako że ich autentyczność i prawdziwość zawartych w nich twierdzeń nie była przez strony kwestionowana (art. 245 kpc). W pozostałym zakresie stan faktyczny w niniejszej sprawie nie był sporny pomiędzy stronami.

Przechodząc obecnie do poszczególnych zarzutów apelacji, w konsekwencji poczynionych powyżej ustaleń za trafny należało uznać zarzut błędu w ustaleniach faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy właściwie bez żadnej weryfikacji przyjął za bezsporne twierdzenia o złożeniu kwoty dochodzonej pozwem do depozytu sądowego. Tymczasem z dokumentów dołączonych do apelacji w postaci odpisu postanowienia Sądu Rejonowego Gdańsk – Północ w Gdańsku z dnia 31 stycznia 2013r. oraz postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 12 czerwca 2013r. jednoznacznie wynika, że wniosek pozwanego o złożenie przedmiotu świadczenia w kwocie 185.534,73 zł do depozytu sądowego został prawomocnie oddalony. Okoliczność ta zresztą nie była przez stronę pozwaną kwestionowana. Tym samym trafny był także zarzut naruszenia art. 316§1 kpc poprzez wydanie zaskarżonego orzeczenia z pominięciem ustaleń wynikających z treści wyżej wskazanego prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 12 czerwca 2013r., a konsekwencji, trafny był także zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 470 kc. Przepis ten stanowi, że „ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same skutki jak spełnienie świadczenia i zobowiązuje wierzyciela do zwrotu dłużnikowi kosztów złożenia”. Skoro zatem wyżej wskazana kwota nie została złożona do depozytu sądowego, brak było podstaw do uznania, iż złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego spowodowało wygaśnięcie zobowiązania. Tym samym wadliwy był wniosek Sądu Okręgowego, że „na skutek złożenia do depozytu sądowego kwoty dochodzonej przez powoda pozwany nie pozostawał w zwłoce ze spełnieniem świadczenia i powodowi nie należą się odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia”.

Niemniej jednak w niniejszej sprawie zasadniczą kwestią było rozstrzygnięcie podnoszonego przez stronę pozwaną – zarówno w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, jak i w odpowiedzi na apelację – zarzutu braku

wymagalności roszczenia powoda objętego fakturami z dnia 30 marca 2012r., odpowiednio na kwotę 122.832,40 zł i na kwotę 173.902,74 zł. Strona pozwana powoływała się na zapis pkt.6.2.6 umowy o roboty budowlane z dnia 27 kwietnia 2011r., wedle którego „płatności będą dokonywane przelewem na wskazany przez wykonawcę w fakturze rachunek bankowy, w terminie trzydziestu dni (30 dni) licząc od dnia następnego po doręczeniu zamawiającemu prawidłowej pod względem formalnym i materialnym faktury VAT wraz z protokołami odbioru częściowego robót lub protokołem odbioru końcowego oraz z:

c) oświadczeniem, że do dnia wystawienia zamawiającemu faktury VAT wszyscy podwykonawcy otrzymali od wykonawcy należne im kwoty dotyczące realizacji przedmiotu niniejszej umowy,

d) oświadczeniem podwykonawców o opłaceniu przez wykonawcę wszystkich wymagalnych zobowiązań na dzień wystawienia faktury VAT przez wykonawcę zamawiającemu, dotyczące realizacji przedmiotu niniejszej umowy.

Sąd Okręgowy powyższej kwestii nie rozważał, jednak nie stało to na przeszkodzie, aby uczynił to Sąd Apelacyjny.

Jak już to bowiem wcześniej wskazano, w aktualnie obowiązującym modelu postępowania apelacyjnego sąd drugiej instancji, wskutek zaskarżenia apelacją wyroku sądu pierwszej instancji, rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia. Dokonuje własnych ustaleń faktycznych prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na zaaprobowanym materiale zebranym w pierwszej instancji, kontroluje prawidłowość postępowania przed sądem pierwszej instancji, pozostając związany zarzutami procesowymi przedstawionymi w apelacji, jeżeli są dopuszczalne, ale biorąc z urzędu pod uwagę nieważność postępowania, stosuje przepisy regulujące postępowanie apelacyjne oraz, gdy brak takich przepisów, odpowiednio przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji. Sąd odwoławczy samodzielnie ustala podstawę materialnoprawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji, orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników postępowania, nie wykraczając poza wnioski zawarty w apelacji i nie naruszając zakazu reformationis in peius oraz rozstrzyga o kosztach postępowania (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07- zasady prawnej, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55).

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak przedstawienia przez powoda (wykonawcę) oświadczenia, o którym mowa w pkt. 6.2.6 ppkt b), czyli „oświadczenia podwykonawców o opłaceniu przez wykonawcę wszystkich wymagalnych zobowiązań na dzień wystawienia faktury VAT przez wykonawcę zamawiającemu, dotyczące realizacji przedmiotu niniejszej umowy”, nie oznaczał – wbrew stanowisku strony pozwanej – że roszczenie powoda było przedwczesne, innymi słowy, że nie było jeszcze wymagalne.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że roszczenie staje się wymagalne wówczas, kiedy wierzyciel może skutecznie żądać od dłużnika zadośćuczynienia jego roszczeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 1991 r., III CRN 500/90, OSN 1992, nr 7-8, poz. 137). Z kolei przez „roszczenie” rozumie się możliwość żądania od konkretnej osoby konkretnego zachowania się; z zobowiązania mogą zatem wynikać różne roszczenia wierzyciela względem dłużnika. Stosownie do treści art. 647 k.c. w umowie o roboty budowlane wykonawca zobowiązuje się do oddania przewidzianego w umowie obiektu, wykonanego zgodnie z projektem i z zasadami wiedzy technicznej, a inwestor zobowiązuje się do dokonania wymaganych przez właściwe przepisy czynności związanych z przygotowaniem robót, w szczególności do przekazania terenu budowy i dostarczenia projektu, oraz do odebrania obiektu i zapłaty umówionego wynagrodzenia. Jednym z podstawowych roszczeń wykonawcy jest zatem roszczenie o wynagrodzenie.

Z wyrażonej w przepisie art. 353¹ k.c. zasady wolności umów wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania. Nie ma przeszkód, aby strony określiły zasady i terminy płatności świadczenia pieniężnego, ustalając np., że wymagalność świadczenia nastąpi po wystawieniu i doręczeniu faktury, a także, aby wymagalność uzależnić od innego zdarzenia przyszłego. Strony mogą zatem dowolnie w umowie kształtować termin płatności i uzależniać wymagalność od rozmaitych zdarzeń mających mieć miejsce w przyszłości, ale musi to być zdarzenie przeszłe i pewne. Nie można natomiast uznać, aby ważne (art. 58§3 kc) było zastrzeżenie uzależniające spełnienie świadczenia pieniężnego za wykonane zobowiązanie od zachowania osoby trzeciej, gdyż w

takiej sytuacji można mówić jedynie o zdarzeniu przysłym i niepewnym, co naruszałoby zasadę ekwiwalentności świadczeń w umowie wzajemnej. (por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 lipca 2007r. I ACa 817/06 OSA 2008/10/32).

Przenoszące to na grunt niniejszej sprawy, zawarta przez strony umowa o roboty budowlane była niewątpliwie umową wzajemną i dlatego po niespornym wykonaniu przez powoda robót, pozwana była obowiązana do zapłaty na rzecz powoda wynagrodzenia (art. 647 w zw. z art. 487 § 2 k.c.).

Uzależnienie w pkt.6.2.6 umowy o roboty budowlane z dnia 27 kwietnia 2011r. zapłaty wynagrodzenia od „oświadczenia podwykonawców o opłaceniu przez wykonawcę wszystkich wymagalnych zobowiązań na dzień wystawienia faktury VAT przez wykonawcę zamawiającemu” należało uznać za sprzeczne z ograniczeniem zasady swobody umów z art. 353¹ k.c., a mianowicie „właściwością (naturą) stosunku prawnego” umowy o roboty budowlane. W umowie tej komplementarnym do wykonania umówionych robót – był obowiązek zapłaty wynagrodzenia. Ta okoliczność zaś – że roboty budowlane zostały wykonane zgodnie z umową – była przez stronę pozwaną przyznana. W rezultacie nie można było uznać, aby wymagalność roszczenia wykonawcy o zapłatę wynagrodzenia mogła zależeć od zachowania podwykonawcy polegającego na złożeniu wyżej opisanego oświadczenia. Można sobie bowiem wyobrazić sytuację, że podwykonawca zupełnie bezpodstawnie odmawia złożenia takiego oświadczenia, uznając na przykład, iż jego roszczenia względem wykonawcy nie zostały przez niego zaspokojone – tak jak to było w niniejszej sprawie, w której ostatecznie roszczenia podwykonawcy zostały prawomocnie oddalone.

Na marginesie należy wskazać, że niczym nieuzasadnione były obawy strony pozwanej co do obowiązku dwukrotnego zapłacenia tej samej kwoty: powodowi i jego podwykonawcy. Otóż strona pozwana pomija, że po pierwsze, inwestor nie może zwolnić się od wypłaty całego wynagrodzenia należnego wykonawcy, powołując się na to, że zapłacił wynagrodzenie należne podwykonawcom (art. 674¹ § 5 k.c.). (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2008 r. V CSK 179/07, OSNC-ZD 2008/4/100), a po wtóre w świetle art.647¹5 k.c., spełnienie świadczenia przez inwestora na rzecz podwykonawców nie wpływa na istnienie i wysokość wierzytelności przysługującej wykonawcy wobec inwestora z tytułu wykonanych robót budowlanych. Podkreślenia wymaga, że odpowiedzialność inwestora wobec wykonawcy wynika z zawartej umowy o roboty budowlane i ta umowa określa zakres tej odpowiedzialności, natomiast odpowiedzialność inwestora wobec podwykonawców wynika z ustawy, ma charakter gwarancyjny.

Zapłata wynagrodzenia podwykonawcom przez inwestora na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. stanowi zaspokojenie cudzego długu (art. 518 § 1 pkt. 1 k.c.) przez co inwestor nabywa spleconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty. (por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 lutego 2015 r. I ACa 1240/14, LEX nr 1659147), co może uzasadniać choćby potrącenie nabytej wierzytelności z wierzytelnością wykonawcy względem inwestora.

Reasumując, Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko skarżącego, że jego roszczenie o zapłatę należności objętych przedmiotowymi fakturami z dnia 30 marca 2012r. stało się wymagalne z upływem 30 – dniowego terminu płatności w nich określonego, liczonego od dnia wystawienia faktur, czyli z dniem 29 kwietnia 2012r. Z tym dniem upływał bowiem termin, w którym strona pozwana mogła spełnić świadczenie zgodnie ze swoim zobowiązaniem. Od dnia następnego, czyli od dnia 30 kwietnia 2012r. powodowi przysługiwało prawo do naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie. Zgodnie bowiem z art.481§1 kc “jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe (§2)”.

Z tych też względów Sąd Apelacyjny na podstawie wyżej cytowanych przepisów, oraz art. 386§1 kc zmienił punkt II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda – zgodnie z żądaniem zgłoszonym w toku postępowania przed Sądem I instancji odsetki ustawowe od kwoty 185.534,73 zł od dnia 30 kwietnia 2012r. do dnia 16 września 2013r., oraz odsetki ustawowe od kwoty 183.207,71 zł od dnia 17 września 2013r. do dnia 19 sierpnia 2014r.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie wyrażonej w art.98 kpc zasady odpowiedzialności za wynik sprawy.

Skoro apelacja została uwzględniona w całości Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda zwrot kosztów postępowania obejmujących uiszczoną opłatę sądową od apelacji (k.140), oraz koszty zastępstwa procesowego.

Wysokość tych kosztów obliczona została na podstawie §6 pkt 6 w zw. z §12 ust.1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz.U z 2013r. poz. 490), przy uwzględnieniu wartości przedmiotu zaskarżenia 55.298,-zł ($3.600,-zł \times 75\% = 2.700,-zł$).

SSO (del.) Leszek Jantowski SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Małgorzata Idasiak - Grodzińska